

Erdei János

Dosztojevszkij a dög

Az bizony! De még mennyire az! Mert mire olyan gógös?! Jó író, sőt jelentős, nem tagadom én, de ha egyszer Csehovnak nem derogált szóba állni Mészöly Miklóssal, pedig ő sem akárcsi, akkor talán ő is vakkanthatott volna egy párat. Jó, én meg nem vagyok egy Mészöly Miklós, ebben önöknek akár igazuk is lehetne, de akkor is! Ha már annyira nincs hozzám bizalma, legföljebb kösse ki, hogy nem tehetem közzé a beszélgetésünket! Nincs igazam?! Mert Mészölynek még azt is szabadott. Meg is tette a Vigiliába. Megtehetette, mert Csehov egy finom ember. Nagyon finom. Még azt is el-elnézte, hogy beszélgetőtársa össze-összetévesse egy-két szereplőjét. Hát akkor meg?! Mire van ez a Dosztojevszkij annyira oda? Megmondom én, semmire! Csak éppen egy dög. Az bizony! Higgyenek nekem! Ez biztos. Persze az egésznek nincs is jelentősége. Csak éppen bosszantja az embert! Már hogy a fenébe ne!

Mert igaz ugyan, hogy a Vigiliának ugyanabból a számból, és ráadásul a roppant tekintélyes Balassa Péter tollából értesültem arról is, hogy az ilyesfajta beszélgetéseknek nem sok értelme van. Balassa (mint mindig, most is nem csupán meggyőző, de világos szavakkal) arról ír, hogy az igen nagy alkotók életével kár foglalkozni. Egyszerűen időpocsékolás. Nem a mű titkához visz közelebb, inkább elfedi azt. S vajon nem az életnek része-e, ha két író beszélget egymással. Már éppen sajnálni kezdtem Eckermant, hogy nem olvashatván Balassát, élete nagyobbik és híresebb felét teljesen fölösleges dologra pazarolta. Kit érdekel manapság, hogy privátim mit mondott Goethe?! A kommentárnál azonban jobban kedvelve az eredetit, én hülye, inkább az íróra hallgattam. Meg azután vonzott is a lehetőség. Beszélgetni! De miért pont Csehovval?! Dosztojevszkijj!

Sajna azonban nem jött össze a dolog. Mészöly térképe helyesnek bizonyult ugyan, alig néhány versztácskát kellett gyalogolnom csupán. Hanem a mester! Egyszerűen nem állt szóba velem. Még csak a köszönésemet sem viszonzta, hogy esnék bele a fene! No de erre én, ahogy illik, elmagyaráztam, honnan jöttem, ki is lennék, és így tovább. Azt nem mondanám, hogy figyelemre sem méltatott, még felém is fordult egy pillanatra, pedig roppant tekintélyes külsejű emberekkel beszélgetett éppen, de jóformán még be sem fejeztem a mondandómat, már vissza is fordult. Mintha ott sem lennék, félig még hátat is fordított az ebadta. Na erre már én sem adhattam alább, egyenesen a pártjelvényemet mutattam meg neki. Erre sem szólt, de elmosolyodott. S maga is beszélni kezdett. Nem hozzám ugyan, de mosolyogva, barátságos formán:

– Nem tudom igaz-e, de azt is állították, hogy ugyanakkor Pétervárott lelepleztek egy óriási, harmincfőnyi természetellenes és államellenes társaságot, amely kis híján megrendítette a rendszert. Azt beszélik, hogy magát Fourier-t akarták fordítani. A sors szeszélyéből épp akkor kobozták el... – Fjodor Mihajlovics még láthatóan folytatta volna, azonban a társaságból olyan elemi erővel robbant ki a kacagás, hogy meglehetősen bárdolatlan módon egyszerűen belé fojtották a szót. S ami ennél is kínosabb volt, valamennyien rám néztek. Oly merően, hogy jobbnak láttam hazasomfordálni.

Egy hetecske is eltelt amikorra annyira összeszedtem a bátorságomat, hogy persze egy másik párt jelvényével felékesítve, de mégis csak én próbálkoztam újra. Még csúfabbul végeztem, vagy tudja a fene! Döntsék el önök! Elmondtam újra, persze csak röviden, ahogy illik, hogy így és így, pontosabban most egy kicsit másképp, meg effélék, hanem Fjodor Mihajlovics, hú, pokoli egy kedvében volt. Még csak felém sem fordult, hanem nézett maga elé, de olyan mérgesen, hogy moccanni sem mertem. Hanem valaki egyszer csak karonfogott, egészen barátságosan, még vodka is került, egy egész pezsgős pohárral a kezembe, de amúgy siettünk. Húzott az ördögadta és közben olyan sebesen beszélt, hogy magam szóhoz sem jutottam, pedig ugyancsak lett volna mit mondanom. Mert mit nem átalloít mondani?!

– Mi mint afféle forrófejű emberek, túlságosan siettünk a parasztocskáinkkal – zárta le egy pillanatra érdekes gondolatmeneteinek sorát, de épp csak annyi időre, hogy egy tálcáról új poharakat vegyen le, a régieket meg rátegye, s már folytatta is –, divatba hoztuk őket, az irodalomnak egész ágazata több éven át úgy kérkedett velük, mint újonnan felfedezett drágakincsel. Babérkoszorúkkal öveztük a tetves fejeket. A falu az egész ezer év alatt csak egyetlen költőt ajándékozott nekünk. Kiváló költő, s még ráadásul szellemességgel is dicsekedhet, amikor először látta színpadon a legnagyobb művésznőt, Ráchelt, így kiáltott fel: “Nem cserélném el Ráchelt egyetlen parasztért!” Nos, én kész vagyok tovább is menni: én minden (szövegromlás) parasztocskát odaadok cserébe az egyetlen Rachelért. Ideje, hogy józanabban nézzük a dolgot, és ne keverjük össze a hazai kocsmabúzt a legelőkelőbb parfüm illatával. – Hallgattam volna én még tovább, meg azután mondanom is lett volna mit, de ekkorra már az ajtóhoz értünk, s úgy kipenderített rajta, hogy hazáig kétszer ha megálltam. Akkor is csak a vodka miatt. Na igen, elcsattant ott egy-két pofonocska is, de oly sebesen, hogy mire észbekaptam, már be is csapódott az ajtó döndülve. Így azután nem maradt más, föl a (szövegromlás), aztán adj neki, gyerünk!.

Azóta sokat gondolkodtam a dolgon. Nem vitás, hibáztam én is. Honnan ismerhetném az ottani dolgokat alaposabban? De a jelvények! Na ebből gondolom én, akárhogy is forgatom, hogy velünk nem áll szóba, mondhattam volna én akármit. Na mindegy! Megleszünk mi Dosztojevskij nélkül is. Meg bizony! Utálok is mint a tetvet. Mint az ördögöket!

